

Živé dědictví Plzeňského kraje III.

Minule jsme se vypravili za šumavskými ovečkami a dnes si představíme dalšího do party, chodského psa. Totiž, když se Doc. Dr. Ing. Vilém Kurz pustil do pátrání po původních ovčích, nemohl si nevšimnout věrných průvodců ovčáků, psů. Je až s podivem, jak se mnohé původní typy zachovaly po celá staletí ve velmi ustálených formách do dnešních dnů.

Psy od stád obvykle dělíme na tři skupiny: pastevecké, ovčácké a honácké. Pastevecké psy našeho bývalého československého území prezentuje slovenský čuvač a český horský pes. Ovčácké psy zastupuje slovenský hajčiarik (asijská větev ovčáků, klopené uši, osrstěná tvář) a právě chodský pes, na jehož existenci opakovaně upozorňoval V. Kurz. Přesněji: při své terénní práci určil do jisté míry ustálené populace psů v oblasti Beskyd a Šumavy. V obou případech šlo o psy blízké pravým evropským ovčákům se vztyčenými ušima a „holou tvář“¹. Bílý beskydský bundáš neměl štěstí a zůstal jen v pohádkách „Pásli ovce

Valaši“². Je to škoda, obdobný pes je zachycen např. již roku 1360 v rukopisu Liber viaticus a má se za to, že šlo o přirozenou spojnicu mezi maďarským mudim a bílými ovčáky ze západu kontinentu. Mohutnější typ se srstí v tmavých barvách zachránilo hrdé Chodsko se známým znakem černé psí hlavy a cílená propagace chovu ovcí a ovčáctví vůbec. Právě v rámci snahy o rozvoj chovu ovcí v 70. a 80. letech minulého století se uskutečnilo několik inspiračních cest za západní hranice republiky. V Německu se špičkovými výkony předvedli staroněmečtí ovčáci, bratránci oficiálně tehdy ještě neznámých chodských psů. Doc. Kurz ale vycítil správný okamžik pro záchranu starého typu evropského ovčáka našeho území a kul železo, dokud bylo žhavé. Zaslal fotografie psů pořízené již dříve ing. Janu Findejsovi. V roce 1984 byly uveřejněny fotky spolu s historickým obrysem a výzvou případným majitelům. Ve stejném roce byl vypracován i standart plemene a schválen název chodský pes. Tím se pro staronové, regenerované plemeno našlo pevné místo v historii nejen kynologie.

Chodský pes je typickým představitelem praktického, středně velkého psa ovčáckého typu. Není poznamenán žádným chovatelským formalismem už proto, že již v počátcích se do chovu dostali poměrně ustálení jedinci a i v následujících generacích byl dán důraz na zdraví a všeobecnou pracovní upotřebitelnost. Poměrně skromný pes má příruční velikost a přesto dostatek hmoty a síly na odvedení pořádného kusu poctivé práce. Optimální obdélníkový rámec těla, pevný a zároveň ohebný hřbet spolu se správně úhlenými končetinami mu umožňují pružné, velké skoky. Huňatý ocas pomáhá kormidlovat a docílovat výborné přesnosti v obrazech. Co ovšem na chodčákově upoutá zaručeně, je výraz obličeje. Působí ostražitě, ale rozhodně ne nebezpečně. Bystrost očí násobí kratší, blízko u sebe posazené špičaté uši a čenich. Krycí srst zdravého jedince je nádherně lesklá, dlouhá, lehký náznak vln na slunci doslova hází jiskry. Hustá podsada výborně chrání jak před povětrnostními vlivy, tak před poraněním při práci v hustém porostu. Barva je černá s pálenými znaky, malá bílá skvrna na hrudi je přípustná. Kohoutková výška 52 – 55 cm pro psa, 49 – 52 pro fenu (s možnou odchylkou +/- 2cm) dělá z chodčáka ideálního psa pro rodinu, kynologický dorost či starší generaci. Jeho asi 18 – 25 kg fyzicky zvládne i průměrně vybavený psod. Není žádným agresorem, ale v případě nebezpečí umí nahnat hrůzu. Nepomůže-li varování, s rychlostí blesku neváhá bránit rodinu, teritorium či svěžené věci. Na změny v okolí hlasitě upozorňuje, přesto nelze říci, že je příliš uštěkaným. Jako správný venkovan má temperament, nebojí se žádné práce a snáší se i s ostatními zvířaty. Umí se otáčet u stáda, ve sportu, agilitě,

dogfrisbee. Díky vynikajícímu čichu a citu k lidem je často používán záchranář pro vyhledávání osob, a to i v zahraničí. Klub přátel chodského psa za svou dvacetiletou existenci eviduje přes 830 zkoušek z výkonu, včetně nejvyšších stupňů obtížnosti. Tenhle inteligentní, cituplný pes je vždy dobře naladěný a nezkaží žádnou zábavu, což ocení především děti. Pro běžného vlastníka je důležité, že se s veterinářem setká pouze na pravidelném očkování. Zvláštní péči nepotřebuje ani srst, snad jen častější kartáčování v období línání.

Zbývá říci jedno: současný chodští psi nejsou původem z Domažlicka. Na výzvu v roce 1984 reagovali majitelé především v Prostějovsku, první vrh po psu Dixi z fenky Bessy se povedl hned následujícího roku v chovatelské stanici „na Barance“. Nebudme překvapení, původní psy totiž nenašel na Chodsku už samotný Alois Jirásek. Když roku 1900 popisoval pro představu Mikuláš Alšovi místní etnikum při přípravě vydání ilustrovaného románu *Psohlavci* mj. uvádí: „*Od 16. století Chodové i ručnice nosili. Na strážích svých měli velké psy. Po plemeni jsem se marně sháněl.*“ Jako centrum Chodska jsou dnes známy Domažlice. V historii ale byli Chodové tepelští, tachovští, přimďští, domažličtí a prachatictí. Geograficky se jedná o oblast Českého lesa a Šumavy, rozděle-

nou Všerubským průsmykem. Fotografie Doc. Kurze pochází z let okolo roku 1930, což odpovídá sčítání ovcí na sušicku, hartmanicku a kašperskohorsku. Jak je uvedeno výše: určil populace psů na Šumavě a Beskydech. Do hledání v roce 1984 uplynulo mnoho času, politických změn a není tak divu, že ze psů v původní oblasti nálezu nezbylo prakticky nic. Z obdobného důvodu ovčáci pravděpodobně vymizeli i na Domažlicku a zůstali pouze ve vzpomínkách. Historik František Teplý píše v článku *Způsob ochrany země a života starých Chodů: „Za věrného průvodčího měl každý Chod psa, jakýsi druh vlčáků, zvířat vysokých a silných. S ním a čekanem mohl se jednotlivec pustit na obchůzku nebo lov do tmavých lesů, hor a bažin, mohl postoupit boj s lupičem nebo divou zvěř. Pes ho zdaleka upozornil, pes mu pomáhal i ho bránil.“* Po ztrátě privilegií už nebylo třeba psů pro stráž či lov. Jistě došlo i k celkovému snížení životní úrovně lidí, a tedy i čtvernožců. Také je možné, že chov strážních psů byl vrchností omezován, nebo že dokonce proběhla cílená likvidace. Případy vybití psů nevolníků či nepřátel jsou známy i z dějin jiných zemí. Je jasné, že Lomikarovi šlo o zlomení chodské hrdosti, ponížení, absolutní porobení. I proto trval na

odstrašujícím potrestání rebelantů a popravě J. Sladkého Koziny za přítomnosti krajanů. Umístění černé psí hlavy na bílé pole praporu Chodů je často považováno za Jiráskovu mystifikaci. Vždyť psí hlavy, „die Hundsköpfe“, je tvrdá nadávka. Ale dal by si někdo dobrovolně hanlivě nařčení do znaku? Asi ne. Možná, že symbol psa má připomínat lepší časy, dobu svobody a rovnoprávnosti. Ostatně pro obdobné důvody hlava chodského psa doplňuje lilii českých skautů.

Přes jakkoli zromantizované představy je jedno jisté: vedle neodmyslitelných atributů jako jsou tradiční muzika a dudy (pukl, někdy i ze psí kůže), koláče a bulačina má Chodsko i živého představitele regionu, chodského psa, který mu rozhodně ostudu nedělá.

■ Jaroslava Hůlková
fota Klub přátel chodského psa
www.kpchp.cz

Literatura:

- Findejs, J. a kol.:
Česká národní plemena psů, Plot 1998
Havlín, J.:
Domácí chov zvířat, SZN 1983
Horák, F., Rozman, J. a kol.:
České ovčáctví, minulost, současnost, výhledy,
SCHOK v ČR 2011
Portrét plemene chodský pes:
Pes přítel člověka 7/2011, *Svět psů* 3/2012

